

M-75 MONUMENTENJAAR

In het „Slot” te Zeist is op 18 december 1974, in het bijzijn van Prins Claus, voor Nederland het „Monumentenjaar 1975” ingeluid.

In de daar verstrekte documentatie lezen wij:

„Dit Monumentenjaar 1975 is in zeker opzicht het hoogtepunt van een driejarige campagne waartoe in 1973 werd besloten tijdens een in Zürich onder auspiciën van de Raad van Europa gehouden congres, bijgewoond door 300 afgevaardigden van 28 Europese landen. Deze campagne met als slagzin „Een toekomst voor ons verleden” kreeg de volgende doelstellingen:

- Het opwekken van de belangstelling en gevoelens van trots bij de Europese volken voor hun gezamenlijke architectonisch erfgoed.
- Het vestigen van de aandacht op de grote gevaren, die dit erfgoed bedreigen.
- Het nemen en doen nemen van maatregelen, die nodig zijn voor het behoud van dit erfgoed, niet alleen vanwege de historische betekenis, maar ook vanwege de bijdrage, die monumenten leveren tot een verbetering van het leefmilieu.

Vastgesteld werd, dat met name doeltreffende maatregelen nodig zijn om volgens de omschrijving in de algemene resolutie:

- Naast de bescherming van afzonderlijke gebouwen van uitzonderlijke waarde, ook groepen van gebouwen en gebieden met historische waarde in de huidige maatschappij een nuttig gebruik te doen vinden; en
- Het speciale karakter van oude steden en dorpen te bewaren en de staat waarin zij verkeren te verbeteren.

De grote lijnen van deze campagne worden aangegeven door een internationaal organisatie-comité, voorgezeten door Lord Duncan-Sandys, dat is samen-

gesteld uit vertegenwoordigers van de deelnemende regeringen, van de Raadgevende Vergadering van de Raad van Europa, de Commissie van de Gemeentekonferentie, Unesco, Icomos, de Europese Commissie voor Toerisme, Europa Nostra en een aantal andere organisaties en instellingen.

Het actieplan, dat werd ontworpen, was in zekere zin geënt op de succesvolle procedure, toegepast voor het Europese jaar voor Natuurbescherming.
.....”

Als natuurhistorisch geïnteresseerden herinneren wij ons nog duidelijk hoe vijf jaar geleden, onder het symbool „N-70”, deze Europese actie voor de bescherming van ons milieu en het behoud van onze natuur op gang kwam. We realiseren ons de enorme stoot in de goede richting, die alle toen onder dit symbool gevoerde acties gegeven hebben. Een dergelijke actie ten behoeve van het veiligstellen van onze bouwkundige monumenten moet om die reden al onze belangstelling hebben.

Er zijn echter nog andere redenen, die dit thans begonnen „Monumentenjaar” voor ons van belang doen zijn. Niet zelden immers is de directe omgeving van een architectonisch monument aan te merken als een prachtig natuurmonument, als een heel speciaal biotoop met talrijke zeldzame planten en dieren. We denken aan de vele oude vestingwerken, forten en stadswallen. Soms zelfs zijn de historisch waardevolle monumenten zelf niet alleen uit bouwkundig oogpunt maar óók uit natuurhistorisch oogpunt van betekenis. In dit verband mogen de stadsmuren van Maastricht met hun zo bijzondere begroeiing zeker genoemd worden.

De onderlinge band van elementen van Cultuur en Natuur en het belang van beide voor onze samenleving wordt nog eens onderstreept door het besluit van de directie der P.T.T., om in de komende zomer een serie van vier speciale postzegels uit te geven ter ere van het Monumentenjaar; drie er van met een

afbeelding van een architectonisch monument, de vierde gewijd aan een ander monument, aan ons Nationale Park „De Hoge Veluwe”.

Met ingang van 1975, en naar wij hopen nog lang daarna, zullen de „monumenten van Nederland” en dus ook die van Limburg in het zoeklicht van de publieke belangstelling worden geplaatst. Aan restauratie en consolidatie er van zal meer aandacht besteed worden dan ooit tevoren.

Maar dat betekent dan echter ook, dat er gevaren ontstaan. Gevaren voor de rondom sommige dezer monumenten gelegen kleine stukjes *n a t u u r* van

vaak zeer bijzondere aard. Maatregelen ter veiligstelling van architectonische monumenten dreigen dan gepaard te gaan met een althans gedeeltelijke vernieling van de natuur rondom deze bouwkundige werken. Maar dan zal het veiligstellen van een element uit onze *c u l t u u r* tevens de vernietiging van iets zeer waardevols op het gebied van de *n a t u u r* hebben veroorzaakt. Dan zullen we ons met reden moeten afvragen: „Was wit wel nodig? Kon dit niet anders?”. Maar dan is het te laat; dan heeft de bulldozer zijn werk gedaan.

Als we, en met recht, bezorgd zijn voor onze natuur, dus ook voor de vaak zo waardevolle natuurjuweeltjes op en rondom onze forten en wallen, kastelen en ruïnes, dan zullen we in het geweer moeten komen en feiten op tafel moeten leggen. Dan zal er niet alleen een zorgvuldig historisch en bouwkundig onderzoek moeten worden verricht om de plannen voor een restauratie op te stellen, maar dan zullen er botanische en zoölogische inventarisaties moeten komen van al dergelijke objecten vóórdat er zo'n restauratieplan wordt vastgesteld. De **waarde** van een dergelijk object voor onze samenleving kan dan worden opgesteld op basis van de *architectonische* + de *natuurhistorische* gegevens. En naast het veiligstellen van de bouwkundige waarde kan dan, op grond van feitelijke informatie, gestreefd worden naar ook een veiligstellen van de natuurhistorische waarde.

Wij menen, dat hier een taak ligt voor leden van ons Genootschap. Inventarisaties op botanisch, ichtyologisch, herpetologisch, ornitologisch en entomologisch gebied van terreinen op en rondom kasteelruïnes, oude slotgrachten, oude forten en vestingwerken enz. zijn ideale objecten voor deskundig geleide werkgroepen uit onze afdelingen.

Door het Provinciaal Comité Limburg Monumentenjaar 1975 is (wordt) een overzicht samengesteld van alle „beschermde monumenten” in onze Provincie. Mocht het, met het oog op een uit te voeren inventarisatie, van belang zijn om te weten of een bepaald object uit Uw omgeving op deze lijst voorkomt, dan

Ruïne van kasteel Born

(foto: P. J. van Nieuwenhoven)

kan de redactie proberen een en ander voor U uit te zoeken.

Graag willen wij de resultaten van dergelijke zorgvuldig opgezette en deskundig begeleide inventarisaties in aanmerking laten komen voor opname in ons Maandblad.

Redactie.

NATUURHISTORISCHE GEGEVENS OVER HET MERGELLAND

Een oproep aan onze leden.

Van de Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten ontving ons Genootschap het ondervolgende verzoek om medewerking bij het verzamelen van Natuurhistorische gegevens over het „Mergelland”:

„Het is u ongetwijfeld bekend, dat in het gebied van het *Mergelland*, wat daar dan ook de grenzen van moge zijn, vele activiteiten plaats vinden welke direct verband houden met de aankoop en veiligstelling van waardevolle natuurgebieden en kultuurlandschappen. Het zijn vooral Staatsbosbeheer, de Stichting het Limburgs Landschap en de Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten die zich voortdurend op dit terrein actief tonen. Hierbij doen zich vele problemen voor, maar een belangrijk probleem is, dat van gebieden die aankoopwaardig lijken, vaak **onvoldoende gegevens** van natuurwetenschappelijke aard bekend zijn. Hoewel in de archieven van de diverse, hiervoor genoemde organisaties, wel inventarisatiegegevens aanwezig zijn, betreft dit toch hoofdzakelijk gegevens van gebieden, die of al als natuurgebied beheerd worden, of voorkomen op de lijst van voormalige meldingsgebieden.

Toch blijken nog vele andere gebieden waardevol te zijn, en daarom de moeite van veiligstelling door aankoop waard.

Uit de verslagen van de vergaderingen van het Genootschap is mij gebleken dat vele leden van uw genootschap actieve natuurvorsers zijn. Wij vragen daarom de medewerking van uw organisatie gegevens ter beschikking te willen stellen aan de drie genoemde natuurbeschermingsorganisaties. Waarnemingen van bijzondere plantesoorten, bijzondere mossen, bijzondere insecten, bijzondere vegetaties, broedvogelinventarisaties, waarbij het vooral van belang is, te weten **op welke plaats** deze waarnemingen zijn gedaan. Ook is het van belang te weten **wanneer** deze gegevens zijn verzameld. Daarnaast zijn wij geïnteresseerd in waarnemingen van veranderingen in het terrein, zoals bijvoorbeeld de omzetting van een beekdalgrasland in een akker, het slechten van onverharde weg, het wijzigen van een onverharde weg in een asfalt weg, de bouw van een huis of schuur op een plaats die eens om de een of andere reden van belang is geweest, etc. etc.

Met name zijn er te weinig gegevens van het **Gulpdal**, het **dal van de Noor**, inclusief het droogdal ten noord-oosten van Wesch en het **Boven-Geuldal** vanaf Partij tot en met de grens.

Van harte hoop ik dat u bereid bent aan dit verzoek te voldoen. Zonodig wil ik dit verzoek nog toelichten op één van uw vergaderingen.”

w.g. (Drs. J. G. Sennef)
Inspecteur

Gaarne ondersteunen wij dit verzoek. Eventuele feitelijke gegevens kunnen aan het Genootschapsbureau worden opgezonden. Wij zullen voor doorzending zorgdragen.